

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

91. De testibus necessariis ad contrahendum valide matrimonium. Et an sit necessarium hos testes esse rogatus? Et an sufficiat, quamvis vi detenti, & repugnantes intersint, modò percipiant contractum? ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

RESOL. XCI.

De testibus necessariis ad contrahendum validè matrimonium.

Et an sit necessarium hos testes esse rogatos?

Et an sufficiat, quamvis vi detenti, & repugnantes inter sint, modo percipiant contractum celebratum?

Et an prædicti testes pro validitate matrimonij debeant esse omni exceptione maiores?

Et an testes simul cum Parocho interesse debeant matrimonio, vel sufficiat successivè coram illis explicent contrahentes consensum?

Et an peccent mortaliter, qui contrahunt coram Parocho coacto, quod non procedit quoad testes?

Et an ad constituendum Procuratorem pro matrimonio contrahendo non sit necessaria certa ætas, nec qualitas alia præter eam, quam ius naturale exposcit ad explicandum consensum nomine alterius, nimirum usum rationis?

Et an matrimonium inicum coram testibus, & Parocho si iste sit intrusus, non obstante quod adsit error communis, an adhuc matrimonium sit validum? Ex part. 11. tr. 3. & Misc. 3. Ref. 33.

§. 1. Certum est, ad matrimonij valorem præter Parochum, vel alium Sacerdotem de licentia Parochi, requiri & sufficere duos testes, coram quibus contrahatur, nec sufficere vnum testem cum eo. De Parocho patet, quia Tridentinum sess. 24. de matrimo. cap. primo, expressè irritat matrimonium non contractum coram Parocho, vel Sacerdote de eius licentia, & duobus, vel tribus testibus præsentibus. Est verò doctrina certa, quando statutum requirit ad certum actum duo personarum genera, personam vnius generis non posse vtriusque vicem gerere, atque adedò statuto, ut valeat actus coram presbytero, & tot testibus, presbyter ipse non potest esse vnus ex illis testibus. Cum ergo Tridentinum exigat duo genera personarum, nimirum Parochum, seu Sacerdotem de eius licentia, & duos saltem testes præsentibus, non poterit Parochus, vel ille Sacerdos obire munus Parochi, & simul vicem alterius ex illis duobus testibus supplere.

2. Hos tamen testes necessarium non esse rogatos, quia ea qualitas à Concilio non exigitur, ut bene notarunt Gregor. Lop. leg. 1. verbo *sin testigos*, tit. 3. part. 5. Caldas Pereira de *empt. & vend.* cap. 6. n. 22. Henriquez lib. 11. cap. 3. n. 9. Sanchez l. 3. disp. 41. n. 7. Guttier. de *matrim.* cap. 44. num. 77. & cap. 55. in fine: Quinimò sufficiunt, quamvis vi detenti, & repugnantes inter sint, modo percipiant contractum celebratum, sicut de parochia diximus, quia ea vis non impedit, quin possint de matrimonio testari, vti tradit Zeball. in *suas quest. pract. quest.* 604. n. 82. Sanchez l. 3. d. 39. n. 9. Coninch. d. 27. n. 44. Cenedo *pr. & Can. quest.* lib. 1. quest. 30. num. 108. ad finem.

3. Nota tamen, eos qui contrahunt coram Parocho coacto, per se loquendo peccare mortaliter. Probat, quia gravem iniuriam irrogant ipsi Parocho, ut ministro Ecclesiæ ab ipsa deputato ad auctorizandum matrimonium; ergo peccant graviter contra Religionem, vel contra duliã Sacram. Peccant verò contra iustitiam, aut mortaliter, aut venialiter pro quantitate violentiæ. Dixi per se loquendo; nam posset contingere, ut esset gravis necessitas contrahendi, & absque iusta causa nollet Parochus assistere; tunc enim posset dolosa æquiuocatione vocari Parochus, non tamen vi cogi, quia privati nequeunt id efficere.

4. Tamen hoc non procedit quoad testes, &

ided assero eos qui contrahunt coram testibus, coactis, vel dolo adductis, non peccare graviter contra Religionem, sed solum venialiter: Patet, quia ipsi non gerunt vices Ecclesiæ, auctoritatem præstando ipsius nomine, matrimonio, quod Parochus præstat, sed solum obeunt testimonium ministerium, quod æquè præstare possunt vi detenti, aut ad aliud dolo vocati; esset tamen culpa venialis contra Religionem, quia non servatur debita reverentia Sacramento. Peccant verò contra iustitiam aut mortaliter, aut venialiter pro quantitate violentiæ ipsi illatæ, quæ enim ex qualitate iniuriæ pensanda est, an sit capitalis, similiter dico de testibus, si absque iusta causa nollet assistere, & esset gravis necessitas contrahendi, posset vocari dolosa æquiuocatione, sed nulla vi cogi; id enim officium est non privatum sed publicæ potestatis. Ita Perez de *matrim.* disp. 40. sect. 10. num. 6. & 7.

5. Nota etiam, Parochum, & alios duos testes simul interesse debere matrimonio, nec sufficere si successivè coram illis explicent contrahentes consensum. Patet, quia Tridentinum copulativè exigat assistentiam Parochi, & testium, ut possint testificari de matrimonio, tanquam de vno, & eodem contractu; at non plene constat, quando non sint simul physicè Parochus, & testes, cum sint testes singulares; Unde non sufficere simulitas moralis, ut sufficit simulitas materiæ, & formæ in alio Sacramento; quia hic assistentia Parochi, & testium desideratur à Tridentino, ut per eos possit plene constare de contractu matrimonij inito.

6. His suppositis difficultas est, an dicti testes pro validitate matrimonij debeant esse omni exceptione maiores, videtur affirmativè respondendum, eò quod Concilium eorum præsentiam exigat, ut de matrimonio constat ex eorum testimonio, et testes minus idonei non plene probant. Quinimò lapsè à testimonio dicendo repelluntur, ut sunt infames, aut alio vitio notati. Ut ergo fini Concilij fiat laeta, necessario testes omni exceptione maiores debent adhiberi, quales, spectato iure antiquo ad probationem matrimonij requirebantur, iuxta textum, in *cap. super eo el. 2. de testibus*, & leg. 16. *titul. non. part. quarta*, & tradit aliis relatis Mascard. de *probatur. conc.* 1023. num. 4. Anton. Gab. *tom. 3. commun. opin. lib. 1. titul. de testibus conclus. 8. num. 3. versul. contrarium*. Adde, causa matrimonialis est causaldua, & gravis, neque debet tractari per quoscumque iudices ex Textu, in *cap. 1. in fine de consensu & affm.* et in causa ardua non admittitur testis, cuius fides ob aliquam rationem infirmari possit *cap. licet & quamquam antem, de probat.* ergo.

7. Sed communis sententia est in contrarium, & idèò Martin. de San Ioseph in *men. confess.* tom. 1. lib. 1. tract. 15. de *matrim.* n. 22. ait; [No es necesario que los testigos sean mayores de toda excepcion como tengan vno de razon, basta que sean qualquiera, aunque sean infames, descomulgados, padres, parientes, mugeres, y aun infieles, porque estos quando son pueitos por testigos en el contrato de matrimonio son suficientes, aunque no lo sean por el instrumento son suficientes, aunque no lo sean por el Derecho *glos. Audent. de testibus*, §. & licet verò de *supplicis*, Baldus l. parentes num. 1. *versul. sed sic licet*, tom. 2. *commun. lib. 1. titul. de testibus con.* 10. num. 50. & con. 13. num. 13. demas deque la autoridad del Parocho, ó otro Sacerdote, que ha de asistir con ellos, suple los defectos de los testigos.] Traillè, qui citat Henriquez, Sanchez, & Hurtadum. Et ratio est, nam quia testes omni exceptione maiores difficile inven-

ANTON
Opera
Tom. I & II
E III

Sup. hac vi supra in Ref. 88. § Et hanc à lin. 5. & cursum in fine alterius Ref. eius not. pro parte Parochi.

Sup. hac vi in §. & lin. not. præteri-

Sup. pra. go. dit. me. ne. dur. etia.

in & tr. & S. se. do. Ro. to. R. Se. ta. to. R. au. br. m. ve. et.

nitentur; & sic daretur occasio maioribus damnis, & litibus, quibus Ecclesia intendit obviare in contractu matrimonij; tum etiam, quia cum ius Tridentini sit odiosum, & nullus testis in eo excipitur, non est cur restringendum sit ad dictos omni exceptione maiores, praesertim cum matrimonium favorabile sit; tam denique, quia seclusa prohibitione legis admitti possunt testes inhabiles ex mutuo consensu partium, seu contrahentium, ut constat; hic vero in matrimonio nec lex aliqua vetat, nec sine consensu contrahentium admittuntur; ergo.

8. Ex his ego consului ad constituendum procuratorem pro matrimonio contrahendo non fuisse necessarium certam aetatem, nec qualitatem aliam, praeter eam, quam ius naturale exposcit ad explicandum consensum nomine alterius, nimirum rationis usum, ut de testibus diximus. Ratio est, tum quia in procuratore tamen requiritur certa aetas, ut annorum viginti quinque ad iudicia, sed non in Procuratore ad matrimonium; iudicium enim est inter contrahentes, contractus vero inter consentientes celebrantur; Vnde quilibet aetas in procuratore ad illos constituta, est idonea, dummodo sit capax consensus, tum etiam quia tamen ad alia negotia desideraretur in procuratore certa aetas; non idem requiritur in procuratore ad matrimonium, quia nulla proventus eius industria desideratur, quia tantum explicat consensum absentis. Vnde durissimum videtur posse puerum quatuordecim annorum se ligare matrimonio, & ad id capacitatem sufficientem habere & non ad exprimendum consensum alterius contrahere volentis; tum denique quia cum matrimonij contractus sit ceteris favorabilior, non quocumque ceterorum contractuum valorem impediunt matrimonij, nisi iure exprimat de ipso matrimonio, ut constat de muto, surdo a natura, qui nullum contractum inire potest iure communi id prohibente, & tamen in illa prohibitione generali contractum non includitur matrimonium; nam mutus simul & surdus, si intellectum habeat perspicacem; ita ut signis edoceri possit quid sit matrimonium, & signis indicare consensum, valide contrahit illud, sicut & potest confiteri, & absolui.

Et haec omnia docet etiam Martinus Perez de matrim. disp. 40. sect. 10. num. 7. & Praepositus in 3. part. quest. 4. de matrim. clandestino dub. 14. num. 95. & 98. Reginaldus in Praxi tom. 2. lib. 3. pr. 23. Rebelius p. 2. l. 2. quest. 8. & alij penes ipsum.

9. Et tandem pro complemento dictorum in superioribus Resolutionibus, quaero hic, An matrimonium initum coram testibus, & Parocho, si iste sit intrusus, non obstante quod ad sit error communis, an adhuc dictum matrimonium sit validum; negatiue responderet Sanchez, Perez, & alij Ego autem satis probabiliter contrarium sentio ex his, quae alibi adduxi, idem nouissime nostram sententiam probabilem dicit Martinus de San Ioseph in mon. confess. tom. 1. lib. 1. tract. 5. de matrim. n. 14. cui adde Caltrum Palaum tom. 5. disp. 2. punct. 13. §. 10. num. 9. quia praescriptione, & consuetudine iurisdictionis acquiritur, eamque tribuere potest qui est in possessione delegandi, tamen verum titulum non habeat, argum. textus in Auth. de tabellionibus, seu nouella 44. cap. 1. in fine, sibi documentis propter utilitatem contrahentium non infirmandis, quippe utilitati publicae maxime expedit, ne gesta ab eo qui communiter posse existimatur, inuvalida sint, cum Republica defectum supplere possit.

10. Vide etiam, me citato, eruditum, & amicissimum Patrem Laurentium Longum in tabulis Sacramentorum, tab. 2. cap. 99. & me citato. Possen-

tium in recollect. quest. moral. cap. miscell. pr. regularib. sect. 3. n. 17. & me citato Bufenbaum in medulla Theologiae moral. lib. 6. tract. 4. insp. 2. dub. 5. n. 8. & plures alios, quos ego alibi adduxi contra Escobar à Corto, qui parum modestè hanc sententiam sigillatus est.

Alibi signatur in Ref. 1. not. praeterita, & in aliis tuis not.

RESOL. XCII.

An excommunicatus vitandus sit admittendus ut testis in causis matrimonialibus?

Et quid si sit toleratus?

Et in causis fidei non est dubitandum.

Et notatur, quod assistentia Parochi excommunicati, etiam non tolerati contrahentibus matrimonium valida est. Ex p. 11. tr. 4. & Misc. 4. Ref. 21.

§. 1. Affirmatiue responderet Bonacina de censuris disp. 2. q. 2. punct. 7. num. 12. vbi sic ait. Excommunicatus toleratus licite potest ferre testimonium. Ratio est, quia actus testandi ex natura sua vergit in fauorem illius pro qua praestatur; excommunicatus autem toleratus licite potest actus in fauorem aliorum praestare, & exercere, modò non sese ingerat sua sponte, ut patet ex supradictis, & ex c. decernimus, de sentent. excommunic. in 6. ex cap. veniens, &c. testimonium de testibus. Excommunicatus vero vitandus non potest licite ferre testimonium, eo quod prohibita sit cum ipso communicatio, Excipitur causa fidei in qua potest testari, & accusare, cap. in fidei fauorem de haereticis in 6. Excipi etiam posse videtur causa matrimonij, quae est valde favorabilis, ut colligitur ex cap. final. de sententia & de re iudic.

Sup. hoc supra in Ref. 83. §. 1. in fine, & in Ref. 91. §. Sed communis. cursum ad lin. 6. & in tom. 5. tr. 1. Ref. 114. §. vlt.

2. Sed ego sententiae negatiuae adhaereo. Dico igitur certum esse in causa fidei non solum valide, sed licite excommunicatum vitandum testem esse, ut habetur cap. in fidei fauorem, de haereticis in 6. & notant ibi Doctores, Geminian. Ancharan. Franc. in cap. decernimus, de sentent. excomm. Sayrus lib. 2. de excomm. cap. 8. num. 1. ut docet Hurtadus de excomm. disp. 9. difficult. 1. Coninch, de Sacram. disp. 14. dub. 11. num. 110. Suarez de cens. disp. 16. sect. 6. num. 6. & alij.

Sup. hoc supra tom. 5. tr. 10. Ref. 41. ad lin. 2. & cursum in alia lin. eius not.

3. Hoc tamen contra Bonacinam negandum puto in causis matrimonialibus, quia Doctores solum in causa fidei concedunt excommunicato vitando, ut se in testem, actorem, & accusatorem ingerere possit; quia solum in causa fidei, ut pote grauissima id expressum inuenitur, & cum sit exceptio, à generali regula; non debet ad alios casus extendi praecipue cum ratio longè diuersa sit. Neque obstat causam matrimonialem esse favorabilem, quia non est aequè favorabilis, ac causa fidei. Et casu quo aequè favorabilis esset; id solum probat debere huiusmodi causae eundem fauorem concedi, qui causae fidei concessus est, non tamen probat quod de facto concessus sit. Adde, si in causa matrimoniali permittendum esset excommunicato, ut se in testem, & actorem ingerat, quia est causa favorabilis, potiori ratione id permitti debet in causa pupilli, viduae, Ecclesiae, & similibus, quod nullatenus à Doctorebus conceditur.

Sup. hoc supra in Ref. 83.

4. Nota vero, quod assistentia Parochi excommunicati etiam non tolerati contrahentibus matrimonium valida est, quia haec assistentia etsi auctoritate publica praestetur, non est actus iurisdictionis, cum sufficienter praestetur ab inuito, quod alienum est à iurisdictionis usu, sed est executio cuiusdam conditionis à Concilio Tridentino requisitae pro matrimonij valore, quae cum nullibi annullatur

Sup. his supra in Ref. 60. §. Notandum est tamen & in fine §. Notandum est etiam.

Albi supra in Ref. 81. & in tom. 1. tr. 3. Ref. 19. & in Ref. 20. §. Imo, & seq. & ex doctrina Ref. 21. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 2. §. Sed difficultas & in tom. 8. tr. 1. Ref. 5. §. Sed audiamus, breuiter, ad medium, vers. Insuet.